

УДК 378.147: 687.016

АБРАМОВА Оксана Віталіївна –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики технологічної підготовки,
охорони праці та безпеки життєдіяльності
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID ID 0000-0003-1802-8274
e-mail: abramova1978oks@gmail.com

РЯБЧИКОВА Катерина Миколаївна –
аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти
Українська інженерно педагогічна академія, м. Харків
ORCID ID 0000-0002-3086-5975
e-mail: katryabchikova@gmail.com

СТИМУЛОВАЛЬНО-МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН ОДЯГУ»

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.

Одним із основних ефектів, що визначає сучасні підходи до освіти є підвищення можливостей до навчальної та академічної мобільності, глобалізація підходів до навчання, зростання інтересу до діяльності в умовах інших культур. Ці фактори визначають актуальність впровадження специфічної міжкультурної компетентності в процес підготовки спеціалістів вищої освіти [6]. В існуючих виданнях [10] така компетентність трактується, як здатність ефективно працювати в умовах інших культур.

Однією з сфер діяльності, що потребує впровадження методів формування міжкультурної компетентності є сфера дизайну одягу.

Діяльність дизайнера одягу передбачає використання досягнень інших культур, можливість працювати і впроваджувати свої досягнення за кордоном [3]. Інтернаціональний і інтеркультурний характер у підготовці дизайнерів одягу підкреслений в [1].

На жаль, впровадження елементів міжкультурної комунікації і міжкультурної компетентності в Україні зустрічає ряд перешкод, у тому числі з боку студентів. Зокрема, викладання спеціальних предметів іноземною мовою у багатьох випадках сприймається негативно.

Ці фактори вимагають разом із розробкою методів навчання створення мотивів формування міжкультурних компетентностей у студентів напряму.

Проблема мотивації студентів у загальнопсихологічному ракурсі, мотивація студентів, як загальна психологічна проблема, розглядалась в ряді робіт [2]. Розвивається напрям мотивації до інтеркультурної компетентності [4]. У цілому, проблема мотивації дизайнерів до одержання інтеркультурної компетентності слід визнати актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Одним із передових методів навчання, що впливають на мотивацію, є занурення. Незважаючи на твердження, що зв'язок між зануренням і

навчанням має завжди позитивний характер, дослідження в цьому напрямі обмежені [8]. Введене поняття розширеної реальності (Augmented Reality, AR) потребує дослідження про наступні успіхи студентів із врахуванням специфіки напряму підготовки і рівнем когнітивної мотивації.

В роботі [11] розглянуті напрями зростання мотивації у випадку впровадження адаптивних методів навчання. Результати демонструють, що адаптивні онлайн-методи підтримують інтерес до навчання у випадку безпосередньої участі в цих заходах. Засоби інтерактивного віртуального навчання, що пропонується впроваджувати у процес формування інтеркультурної компетентності студентів-дизайнерів [5], потребують адаптивних підходів, однак результати таких підходів не досліджувались.

Проблемами мотивації в галузі забезпечення академічної і студентської мобільності займалися ряд дослідників [14]. Методами інтерв'ю визначалися фактори, пов'язані із мотивацією з метою вносити корегування у розвиток міжкультурного досвіду.

Складовою міжкультурної компетентності є комунікативна компетентність, що в закордонних джерелах характеризується терміном L2-learning (second language). Виходячи з дослідження [7] при формуванні методів мотивації для L2-навчання треба виділити три групи студентів. Перша група відзначається позитивними очікуваннями від можливості спілкуватися з представниками іншої мови. Друга група характеризується створенням індивідуальних образів при спілкуванні. Третя група визначається негативними емоціями у зв'язку з передбаченою ними неспроможністю успішно взаємодіяти з представниками цільової мови. Виділення окремих груп передбачає специфічні вимоги до їх мотивації.

Аналіз джерел свідчить про важливість формування мотиваційних підходів для формування міжкультурної компетентності студентів-дизайнерів, і недостатню розробленість цільної системи формування мотивації.

Мета статті – сформувати систему компонентів мотивації для забезпечення ефективного формування міжкультурної компетентності студентів напрямку дизайн одягу.

Методи дослідження. Основним загальноприйнятим підходом до формування результатів навчання є процес формування компетентностей. З метою уточнення цього поняття загальна компетентність розглядається, як система дескрипторів. Європейська комісія визначила такі дескриптори, як знання, уміння, комунікації, автономність і відповідальність. У процесі розглядання мотивів формування компетентності взагалі логічно провести аналіз щодо мотивації окремих дескрипторів, враховуючи різні критерії їх формування.

Незалежно від поняття дескрипторів, визначене можливе розподілення мотивацій студентів для одержання компетентностей.

Рівні мотивації згідно [9] повинні включати п'ять напрямів:

1. Практика позитивного рефреймінгу;
2. Оцінка і визначення своїх сильних сторін і умінь;
3. Правильне обирання цілей;
4. Створення планів дії для досягнення цілей;
5. Наділення повноважень і відчуття відповідальності за академічний і професійний прогрес.

Якщо прийняти за основу дані напрямки, можна прослідкувати певну кореляцію між формуваннями системи дескрипторів і формуваннями напрямів мотивації, особливо на останніх вищих стадіях. Наприклад, рівень мотивації (5) практично повторює відповідний дескриптор системи компетентностей. Проаналізувавши разом систему дескрипторів і систему мотивацій, можна зробити висновок про поступове їх зближення, що обумовлене уточненням студентом цілей навчання на вищих етапах.

Міжкультурна компетентність і напрямку формування мовної культури, здатності спілкуватися іншими мовами, частіше всього асоціюється з напрямом L2. Студентські моделі мотивації у цьому напрямі пов'язані в першу чергу з їх емоційним станом [12] (турбування або насолода), а також з яскравим баченням мотиваційних цілей, так званих «ідеальних себе у майбутньому» [12, с. 721].

Треба прийняти до уваги також особливості мотивації студентів, що навчаються в окремому напрямі «дизайн одягу». Трансформаційна освіта в дизайні виходить за рамки простого накоплення знань і умінь. Процес навчання дизайнера передбачає формування спеціаліста з новою, індивідуальною професійною ідентичністю. У зв'язку з цим напрямом мотивації повинні враховувати як індивідуальні особливості студентів, так і фактори невизначеності, що супроводжують формування професійних компетентностей.

Таким чином, формування системи мотивацій повинна включати кореляційні зв'язки між дескрипторами компетентності і напрямом мотивації. Крім того, необхідно враховувати

зростання мотивацій від загальноосвітніх, до загально професійних і спеціально професійних, прийнявши до уваги проблеми формування міжкультурної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прийmemo за основу три рівня мотивації, описаних вище. Для кожного рівня передбачається формування окремого дескриптора компетентності.

Система мотивів запропонована у вигляді матриці (Таблиця 1), у якій в стовпчиках визначені напрями мотивації, відповідно до дескрипторів міжкультурної компетентності. Згідно таблиці, треба виокремити п'ятнадцять видів мотивації.

В строчках таблиці наведені рівні мотивації за схемою:

1. Проява загальних потреб (рис. 1);
2. Загальні мотиви;
3. Спеціально-професійні мотиви.

Для співставлення дескрипторів компетентності з рівнями прояви загальних потреб особи проведемо аналіз можливих напрямів діяльності для забезпечення окремих дескрипторів.

Згідно відомої піраміди потреб Маслоу такі мотиви можуть бути пов'язані з п'ятьма рівнями.

Дескриптор «знання» передбачає мотиви, що пов'язані з самореалізацією, творчістю, моральністю і на схемі рис. 1, дескриптор «Уміння» – з повагою, корисністю.

В Дескриптор «комунікація» тісно пов'язаний з соціальними мотивами, що визначаються дружбаю, інтимністю, родиною.

Дескриптор «відповідальність», який розташовується в системі забезпечення компетентності на останньому місці, в системі мотивів займає базові позиції, пов'язані з безпекою, здоров'ям, впевненістю у майбутньому. Вважаємо, що в системі мотивів він повинен займати найбільш важливе місце.

Таким чином, на рівні появи загальних потреб особистості дескриптори і потреби по рівням рухаються назустріч одне одному. При цьому можна відзначити, що фізіологічні потреби взагалі повинні бути пов'язані з можливістю заробляти матеріальні цінності, що може передбачати подальший дескриптор, що повинен розташовуватись за відповідальністю.

Рис. 1 – Основні потреби людини

Другий рівень матриці (таблиця 1) пов'язаний з мотивами, характерними для навчання взагалі. Якщо мова йде про міжкультурну компетентність, то ці мотиви можуть визначатися при русі вздовж дескрипторів загальною зацікавленістю в пізнанні особливостей різних культур, практичним впровадженням, можливістю спілкуватися, взаємодіяти з представниками інших культур, можливістю реальної реалізації, наявність зворотного зв'язку в опануванні компетентності.

Таблиця 1

Матриця мотивів для формування
інтеркультурної компетентності майбутніх
дизайнерів одягу

Знання	Уміння	Комунікації	Автономність	Відповідальність
M ₁₁	M ₁₂	M ₁₃	M ₁₄	M ₁₅
M ₂₁	M ₂₂	M ₂₃	M ₂₄	M ₂₅
M ₃₁	M ₃₂	M ₃₃	M ₃₄	M ₃₅

Третій рівень матриці мотивів пов'язаний зі спеціально професійними мотивами фахівця дизайну одягу. При врахуванні дескрипторів компетентності такі мотиви змінюються від широкої ерудиції в галузі одягу різних культур, здатності до знаходження нових дизайнерських рішень в процесі міжкультурного спілкування до реального впровадження дизайн-продукту в умовах інших культур.

Таким чином, окремі елементи матриці мотивів можна сформулювати наступним чином.

M₁₁ – Пізнавальні потреби. Потреби знати, удосконалюватись та досліджувати. Естетичні потреби.

M₁₂ – Потреба в самоактуалізації, реалізація своїх здібностей.

M₁₃ – Потреба в спілкуванні з людьми, належність до спільноти.

M₁₄ – Потреба в повазі, досягнення успіхів, схвалення, визнання.

M₁₅ – Потреба в безпеці, можливість позбутися від страху невдач.

M₂₁ – Пізнавальні мотиви, пов'язані зі змістом навчальної діяльності та процесом її виконання.

M₂₂ – Зміст навчання орієнтується на практичне впровадження в реальну професійну діяльність в умовах міжнародної мобільності.

M₂₃ – Напрямок на можливість спілкуватися, взаємодіяти з іншими особами, аналізувати і удосконалювати форми і засоби співробітництва.

M₂₄ – Можливість вільного вибору змісту взаємодії в процесі міжкультурних контактів, новизна завдань, раціональна складність проблем для розв'язання.

M₂₅ – Забезпечення зворотного зв'язку між реальними досягненнями і успішністю формування складової компетентності.

M₃₁ – Мати широку ерудицію в професійній галузі з урахуванням географічних, культурних, історичних особливостей.

M₃₂ – Можливість розширити асортимент пропонованих дизайнерських рішень при впровадженні міжкультурного досвіду.

M₃₃ – Здатність до знаходження нових дизайнерських підходів у процесі самостійного пошуку інформації або в результаті спілкування з представниками інших культур.

M₃₄ – Можливість продемонструвати міжкультурну автономність може реально вести до реального або формального лідерства в міжкультурній команді.

M₃₅ – Реальне впровадження міжкультурного дизайн продукту може призвести до реального матеріального заохочення.

Окремі складові запропонованої матриці визначають елементи загальної системи мотивації формування міжкультурної компетентності студентів спеціальності «Дизайн одягу». Впровадження такої системи мотивів у практику навчання дозволить підвищити ефективність навчання, збільшить цікавість до міжкультурної мобільності і, як результат, підійме конкурентоспроможність фахівців.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Система мотивів для формування міжкультурної компетентності розглянута у вигляді матриці, що включає основні дескриптори міжкультурної компетентності й рівні мотивації. Доведений кореляційний зв'язок між напрямками мотивації студентів і дескрипторами міжкультурної компетентності. Сформовані основні мотиви, що визначають рівні мотивації і дескриптори. Апробація системи мотивів показала підвищення рівня формування міжкультурної компетентності у студентів спеціальності «Професійна освіта. Дизайн» Української інженерно-педагогічної академії.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Колеснікова І. А. Колоративи у дзеркалі міжкультурної комунікації (на матеріалі дизайну одягу) / І. А. Колеснікова // Мова і культура. – 2013. – Вип. 16, т. 4. – С. 123-128.
2. Кустовська І. М. Мотивація студентів до навчання як загальна психолого-педагогічна проблема / І. М. Кустовська // Педагогічний дискурс. – 2010. – Вип. 7. – С. 135-138.
3. Продан І. В. Тенденції та особливості розвитку підготовки майбутніх дизайнерів одягу у закордонних та вітчизняних ВНЗ / І. В. Продан // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 1.32. – С. 78-82.
4. Резунова О. С. Мотивація до навчання як педагогічна умова формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів-аграріїв / О. С. Резунова // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2012. – Вип. 35. – С. 378-385.
5. Рябчикова К. Виртуальна мобільність і міжкультурна компетентність в процесі навчання

дизайнерів одягу / К. Рябчикова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2018. – № 58. – С. 71-77.

6. Deardorff D. K., Arasaratnam-Smith L. A. Intercultural competence in higher education: International approaches, assessment and application Intercultural Competence in Higher Education: International Approaches, Assessment and Application. – London and New York: Rotledge. Taylor&Francis group, 2017. – 312 p.

7. Fryer M., Roger P. Transformations in the L2 self: Changing motivation in a study abroad context // System. – 2018. – V. 78. – P. 159-172.

8. Georgiou Y., Kyza E. A. Relations between student motivation, immersion and learning outcomes in location-based augmented reality settings. // Computers in Human Behavior. – 2018. – V. 89. – P. 173-181.

9. Helens-Hart R. Appreciative coaching for student academic and professional development // Communication Teacher. – 2018. – V. 32(4). – P. 220-224.

10. Lantz-Deaton C. Internationalisation and the development of students' intercultural competence // Teaching in Higher Education. – 2017. – 22 (5). – P. 532-550.

11. Ross B., Chase A.-M., Robbie D., Oates G., Absalom Y Adaptive quizzes to increase motivation, engagement and learning outcomes in a first year accounting unit // International Journal of Educational Technology in Higher Education. – 2018. – 15(1), 30. – P. 42-49.

12. Saito K., Dewaele J.-M., Abe M., In'nam, Y. Motivation, Emotion, Learning Experience, and Second Language Comprehensibility Development in Classroom Settings: A Cross-Sectional and Longitudinal Study // Language Learning. – 2018. – V. 68(3). – P. 709-743.

13. Tracey M.W., Hutchinson A. Uncertainty, agency and motivation in graduate design students // Thinking Skills and Creativity. – 2018. – V. 29. – P. 196-202.

14. Ye W., Edwards V Confucius institute teachers in the UK: motivation, challenges, and transformative learning // Race Ethnicity and Education. – 2018. – V. 21 (6). – P. 843-857.

REFERENCES

1. Kolesnikova, I. A. (2013). *Koloraty'vy` u dzerkali mizhkul'turnoyi komunikaciyi (na materialy dy'zajnu odyagu)* [Kolorativa in a mirror of cross-cultural communication (on material of design of clothes)] // *Mova i kul'tura*.

2. Kustovs'ka, I. M. (2010). *Moty'vaciya studentiv do navchannya yak zagal'na psy'hologo-pedagogichna problema* [Motivation of students to training as the common psychology and pedagogical problem] // *Pedagogichny`j dy'skurs*.

3. Prodan, I. V. (2011). *Tendenciyi ta osobly'vosti rozvy'tku pidgotovky` majbutnih dy'zajneriv odyagu u zakordonny'h ta vitchy'znyany'h VNZ* [Tendencies and features of development of training of future fashion designers in foreign and domestic higher education institutions] // *Naukovy`j visnyk My`kolayivs'kogo derzhavnogo universy'tetu imeni V. O. Suhomy`ns'kogo*.

4. Rezunova, O. S. (2012). *Moty'vaciya do navchannya yak pedagogichna umova formuvannya kros-kul'turnoyi kompetentnosti majbutnih ekonomistiv-agrariyiv* [Motivation to training as a pedagogical condition of formation of cross-cultural competence of future economists landowners] // *Pedagogika vy'shhoji ta seredn'oyi shkoly`*.

5. Ryabchy`kova, K. (2018). *Virtual'na mobil'nist` i mizhkul'turna kompetentnist` v procesi navchannya dy'zajneriv odyagu* [Virtual mobility and cross-cultural competence of process of training of fashion designers] // *Problemy` inzhenerno-pedagogichnoyi osvity`*.

6. Deardorff, D. K., Arasaratnam-Smith, L. A. (2017). Intercultural competence in higher education: International

approaches, assessment and application Intercultural Competence in Higher Education: International Approaches, Assessment and Application/ London and New York.

7. Fryer, M., Roger, P. (2018). Transformations in the L2 self: Changing motivation in a study abroad context // System.

8. Georgiou, Y., Kyza, E. A. (2018) Relations between student motivation, immersion and learning outcomes in location-based augmented reality settings. // Computers in Human Behavior.

9. Helens-Hart, R. (2018). Appreciative coaching for student academic and professional development // Communication Teacher.

10. Lantz-Deaton, C. (2017). Internationalisation and the development of students' intercultural competence // Teaching in Higher Education.

11. Ross, B., Chase, A.-M., Robbie, D., Oates, G., Absalom, Y (2018) Adaptive quizzes to increase motivation, engagement and learning outcomes in a first year accounting unit // International Journal of Educational Technology in Higher Education.

12. Saito, K., Dewaele, J.-M., Abe, M., In'nam, Y. (2018). Motivation, Emotion, Learning Experience, and Second Language Comprehensibility Development in Classroom Settings: A Cross-Sectional and Longitudinal Study // Language Learning.

13. Tracey, M. W., Hutchinson. A. (2018). Uncertainty, agency and motivation in graduate design students // Thinking Skills and Creativity.

14. Ye, W., Edwards, V. (2018). Confucius institute teachers in the UK: motivation, challenges, and transformative learning // Race Ethnicity and Education.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Абрамова Оксана Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх інженер-педагогів.

Рябчикова Катерина Миколаївна – аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно педагогічної академії, м. Харків.

Наукові інтереси: теорія та методика навчання (дизайн).

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Abramova Oksana Vitaliyevna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and methodology of Technological training, and Health and Safety of Centralukrainian Volodymyr Vinnichenko State Pedagogical University.

Circle of research interests: Vocational training of future engineer educators.

Ryabchikova Kateryna Mikolaevna – post-graduate student of the Department of Pedagogy, Methodology and Management of Education of Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkov

Circle of research interests: theory and methodology of teaching (Design).

Дата надходження рукопису 28.10.2018 р.

Рецензент – к.пед.наук, доцент Кононенко С.О.